

УДК 336.71:027.2

JEL Classification G21

Коваленко Вікторія

д.е.н., професор кафедри банківської справи, Одеський національний економічний університет, м. Одеса, Україна

E-mail: kovalenko-6868@mail.ru

РЕСУРСНИЙ ПОТЕНЦІАЛ БАНКІВ УКРАЇНИ: МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ ТА НАПРЯМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЙОГО ДОСТАТНОСТІ

Kovalenko Viktoriya

Doctor of Economic Sciences, professor of the Department of Banking, Odesa National Economic University, Odesa, Ukraine

E-mail: kovalenko-6868@mail.ru

BANKS RESOURCE POTENTIAL IN UKRAINE : EVALUATION METHODS AND DIRECTIONS TO PROVIDING ITS SUFFICIENTNECY

Анотація

Актуальність. У статті визначено, що проблеми ресурсного забезпечення діяльності банків актуалізовані сучасними дестабілізаційними процесами розвитку економіки, функціонуванням суб'єктів економічної діяльності. Банки мають володіти сукупністю ресурсів, достатніх для кредитування потреб суб'єктів економічної діяльності, формування відповідних резервів для покриття ризиків, підтримки власної ліквідності.

Мета. Систематизація теоретичних положень та аналіз достатності ресурсного потенціалу банків.

Методи. У статті використані загальнонаукові методи емпіричного та теоретичного дослідження, зокрема: аналізу і синтезу – для деталізації предмета дослідження та вивчення його функціональних і структурних складових; монографічного – для вивчення вітчизняного та зарубіжного досвіду процесу формування, розміщення та управління ресурсним потенціалом; методи статистичного аналізу (порівняння, групування та графічний метод) – для вивчення і оцінки показників забезпечення функціональної достатності ресурсного потенціалу банків

Результати. Обґрунтовано, що для аналізу ресурсів, що є у розпорядженні банків України, необхідно розглядати усі банківські активи і пасиви з точки зору їх належності до однієї з груп, визначених виходячи з категорій економічних агентів, що надають або залучають ресурси. Проаналізовано стан ресурсного потенціалу банків.

Перспективи. Обґрунтовано основні напрями забезпечення достатності ресурсного потенціалу банків, а саме: впровадження нових вимог щодо достатності капіталу та платоспроможності банків відповідно до принципів Базеля III; посилення контролю за операціями банків з пов'язаними особами; посилення захисту прав кредиторів та підвищення інвестиційної привабливості банківського сектору шляхом ініціювання законодавчих змін; законодавча заборона дострокового розірвання депозитних угод та інші заходи, спрямовані на залучення у банківську систему додаткових пасивів та загальне оздоровлення економіки.

Ключові слова: банки, ресурсний потенціал, депозити, кредити, грошово-кредитний ринок.

Abstract

Introduction. The article indicates that importance of problems related to resource provision of banking activities is a result of current destabilization processes of economic development and functioning of economic activity entities. The banks should possess a set of resources being enough for crediting demands of economic activity entities, formation of respective reserves for risk coverage, and support of own liquidity.

Purpose. The article purpose is systematization of theoretical statements and analysis of expediency of banking resource potential in accordance.

Methods. The article has used general scientific methods of empirical and theoretical research, including: analysis and synthesis – to detail the subject of research and study its functional and structural components; monographic – to explore domestic and foreign experience the process of formation, placement and management of resource potential; methods of statistical analysis (comparison, grouping and graphic method) – for study and evaluation indicators ensure sufficient resource potential of banks.

Results. The author has substantiated that analysis of resources, which are at Ukrainian banks' disposal, requires consideration of all the banking assets, equities, and liabilities from the standpoint of their belonging to one of the groups, which are determined in compliance with categories of economic agents providing or involving resources. The article analyzes a position of banking resource potential.

Discussion. The author has detected the main directions of providing expediency of banking resource potential, namely: implementation of new requirements regarding capital adequacy and solvency of banks according to Basel III principles; strengthening control over banking operations with related parties; strengthening protection of creditors' rights; enhancement of investment attractiveness of the banking sector due to initiation of legislative changes; legislative prohibition of long-term premature denunciation of deposit agreements; other measures aimed at involvement of additional equities and liabilities in the banking system and general improvement of the economy.

Key word: banks, resource potential, deposits, credits, money and credit market.

Аннотация

Актуальность. В статье определено, что проблемы ресурсного обеспечения деятельности банков актуализированы современными дестабилизирующим процессами развития экономики, функционированием субъектов экономической деятельности. Банки должны обладать совокупностью ресурсов, достаточных для кредитования потребностей субъектов экономической деятельности, формирования соответствующих резервов для покрытия рисков, поддержания собственной ликвидности.

Цель. Систематизация теоретических положений и анализ достаточности ресурсного потенциала банков.

Методы. В статье использованы общенаучные методы эмпирического и теоретического исследования, в частности: анализа и синтеза – для детализации предмета исследования и изучения его функциональных и структурных составляющих; монографического – для изучения отечественного и зарубежного опыта процесса формирования, размещения и управления ресурсным потенциалом; методы статистического анализа (сравнение, группировка и графический метод) – для изучения и оценки показателей обеспечения функциональной достаточности ресурсного потенциала банков.

Результаты. Для анализа ресурсов, имеющихся в распоряжении банков Украины, необходимо рассматривать все банковские активы и пассивы с точки зрения их принадлежности к одной из групп, определенных исходя из категорий экономических агентов, предоставляющих или привлекающих ресурсы. Проанализировано состояние ресурсного потенциала банков.

Перспективы. Обоснованы основные направления обеспечения достаточности ресурсного потенциала банков, а именно: внедрение новых требований по достаточности капитала и платежеспособности банков в соответствии с принципами Базеля III; усиление контроля за операциями банков со связанными лицами; усиление защиты прав кредиторов и повышения инвестиционной привлекательности банковского сектора путем инициирования законодательных

изменений; законодательный запрет досрочного расторжения депозитных договоров и другие мероприятия, направленные на привлечение в банковскую систему дополнительных пассивов и общее оздоровление экономики.

Ключевые слова: банки, ресурсный потенциал, депозиты, кредиты, денежно-кредитный рынок.

Актуальність. Стабільний розвиток вітчизняної економіки в значній мірі залежить від рівня достатності ресурсного потенціалу банків, який виступає підґрунтям для зростання інвестиційної активності в країні, подолання економічної кризи.

Проблеми ресурсного забезпечення діяльності банків, залежності між обсягом, складом ресурсів та досягнутими результатами діяльності актуалізовані сучасними дестабілізаційними процесами розвитку економіки, функціонуванням суб'єктів економічної діяльності. Банки мають володіти сукупністю ресурсів, достатніх для кредитування потреб суб'єктів економічної діяльності, формування відповідних резервів для покриття ризиків, підтримки власної ліквідності.

Вагомим показником, який характеризує ринкову позицію банківської системи в цілому та комерційних банків зокрема, є рівень достатності ресурсного потенціалу банків. Від ефективності механізму формування, управління та прогнозування коштів, які можуть бути залучені в майбутньому та якими володіє банк у даний момент часу, залежить їх спроможність здійснювати повний спектр активних операцій та надавати послуги.

У цьому контексті набуває актуальності вирішення проблеми вибору прийомів і методів щодо забезпечення достатності ресурсного потенціалу банків.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Теоретичним і практичним аспектам цієї проблеми, зокрема формування ресурсного потенціалу, методам управління ресурсами банків присвячено праці зарубіжних авторів: Г. Асхауера [1], Едвіна Дж. Долана [2], Роуза Пітера С. [3], Сінкі Дж. мл. [4]; російських учених: А. Тавасієва [5], М. Кулікова [6], О. Тихомірової [7], В. Усоскіна [8] та інших; українських учених: Аржевітіна С. [9]; С. Єгоричевої [10]; М. Зверякова [11], Ж. Торяник [12], О. Копилук [13], А. Омелянович [14], С. Савлука [15] та інших. Але залишаються не вирішеними питання щодо систематизації основних концептуальних положень щодо забезпечення ресурсного потенціалу банків.

Метою статті є систематизація теоретичних положень та аналіз достатності ресурсного потенціалу банків відповідно до сучасних вимог ведення банківського бізнесу.

До завдань наукової статті віднесено: визначити структуру ресурсного потенціалу банків; проаналізувати стан ресурсного потенціалу банків; обґрунтувати основні напрями забезпечення достатності ресурсного потенціалу банків.

Методи. У статті використані загальнонаукові методи емпіричного та теоретичного дослідження, зокрема: аналізу і синтезу – для деталізації предмета дослідження та вивчення його функціональних і структурних складових; монографічного – для вивчення вітчизняного та зарубіжного досвіду процесу формування, розміщення та управління ресурсним потенціалом; методи статистичного аналізу (порівняння, групування та графічний метод) – для вивчення і оцінки показників забезпечення функціональної достатності ресурсного потенціалу банків

Результати. Важливою передумовою прибутковості банківських установ, підтримки їх ліквідності і довіри з боку усіх учасників ринку є достатній за обсягом і належним чином збалансований ресурсний потенціал банків.

Проведений аналіз вітчизняної і зарубіжної економічної літератури [1-11; 13-15] дозволив систематизувати існуючі в науковій літературі підходи до трактування поняття ресурсного потенціалу банків як потенційні можливості банку формувати свої ресурси; достатність ресурсного потенціалу банків як інтегральну характеристику, яка визначає спроможність банку своєчасно і в повному обсязі розраховуватися за своїми зобов'язаннями, нарощувати капітал, здійснювати повний спектр активних операцій та надавати послуги з метою підтримки фінансової стійкості банків [12; с. 16].

У 2014 р. вітчизняні банки втратили понад 120 млрд. грн. депозитів, або майже 40% усіх розміщених у банках вкладів. Також сталося істотне скорочення банківських активів. За підсумками роботи, у 2014 р. банківська система одержала 53 млрд. грн. (3,3 млрд. дол. США) збитків. Збитки діючих банків у I кварталі 2015 р. становили 16,2 млрд. грн. Понад третину банків зазнають труднощів з поверненням депозитів. Відплив вкладів в іноземній валюті, а також величезні валютні ризики, що виникли у зв'язку з виданими підприємствам валютними кредитами у розмірі порядку 40 млрд. дол. США, не тільки призвели до зростання збитків банків, але й поставили їх на межу банкрутства. І, як зазначає автор проведеного аналізу М. Зверяков, розлад банківської системи, знецінення національної валюти і неконтрольована інфляція – істотні характеристики наявної політико-економічної моделі розвитку України [11, с. 45].

Динаміка ресурсного потенціалу банків України наведена в таблиці 1.

Таблиця 1

**Динаміка ресурсного потенціалу банків України за період
2001-2014 рр., млн грн.***

Складові ресурсної бази	01.01.2012	01.01.2013	01.01.2014	01.01.2015	01.07.2015**
Пасиви, усього	1054280	1127192	1278095	1316852	1249486
Балансовий капітал	155487	169320	192599	148023	139 710
з нього: статутний капітал	171865	175204	185239	180150	180 712
Частка капіталу у пасивах (капіталомісткість), %	14,75	15,02	15,07	11,24	11,18
Зобов'язання банків	898793	957872	1085496	1168829	1109776
з них: кошти суб'єктів господарської діяльності	186213	202550	234948	261372	279 401
з них: строкові кошти суб'єктів господарської діяльності	74239	92786	104722	102527	88 868
вклади фізичних осіб	306205	364003	433726	41371	370 789
з них: строкові вклади фізичних осіб	237438	289129	350779	319121	2768

*Джерело: складено за [16];

**без неплатоспроможних банків

Як свідчать дані таблиці 1, з огляду на ліквідацію окремих установ та збиткову діяльність банків, обсяг їх власного капіталу зменшився в 2014 р. у порівнянні з попереднім роком на 23,14 % та станом на 01.01.2015 склав 148023 млн. грн.

Слід зазначити, що в результаті набуття чинності Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо запобігання негативного впливу на стабільність банківської системи» змінено визначені Законом України «Про банки і банківську діяльність» мінімальні обсяги статутного та додаткового капіталу банків [17]. Так, мінімальний розмір статутного капіталу банку збільшено зі 120 млн грн. до 500 млн грн. Згідно з Концепцією реформування банківської системи, докапіталізація банків має завершитися до 2024 р.

Обсяг зобов'язань банків України збільшувався у 2014 р. завдяки суттєвій девальвації національної валюти та станом на 01.01.2015 р. складав 1168829 млн. грн. Банки мають досить плинну структуру вкладів населення з точки зору строковості. Строкові вклади складають 421648 млн. грн. або 62,2% від загальної суми вкладень, а вклади до запитання – 256095 млн. грн. або 37,8%. Причинами вилучення строкового ресурсу з боку суб'єктів господарської діяльності є економічна та політична нестабільність в державі, що зумовила виникнення фінансових труднощів, а також обмеженість доступу до кредитних ресурсів.

Клієнтський портфель суб'єктів господарювання за 2014 рік збільшився на 11,25% та станом на 01.01.2015 складав 261372 млн грн. Нарощення коштів суб'єктами господарської діяльності відбулося виключно за рахунок збільшення залишків коштів на поточних рахунках. Роздрібний клієнтський портфель протягом 2014 р. зменшився на 4% та станом на 01.01.2015 складав 41371 млн грн. За одночасного вилучення строкових депозитів, залишки коштів на поточних рахунках збільшились, що є наслідком встановлених НБУ обмежень щодо видачі коштів фізичним особам з поточних та депозитних рахунків, що зумовлює по закінченню строку депозитів переведення коштів на поточні рахунки та подальше поступове їх вилучення. Скорочення пасивів фізичних осіб не є безумовною ознакою якихось негараздів, адже може свідчити про зміну маркетингової політики на більш помірковану, а це може проявлятися у зниженні банком відсоткових ставок, яке спричиняє тимчасовий відплив вкладів населення. Структура депозитів у розрізі валютної складової наведена у таблиці 2.

Таблиця 2

**Динаміка структури депозитної бази у розрізі валют та строків залучення
за період 2011-2014 рр., млрд грн.***

Роки	Усього	у тому числі									
		у національній валюті					в іноземній валюті				
		усього	у тому числі за строками				усього	у тому числі за строками			
			на вимогу	до 1 року	від 1 року до 2 років	більше 2 років		на вимогу	до 1 року	від 1 року до 2 років	більше 2 років
2010	416,6	239,3	107,2	65,9	54,9	11,3	177,3	45,3	67,6	51,8	12,7
2011	491,7	280,4	119,3	81,3	65,9	13,9	211,3	55,6	72,7	66,9	15,9
2012	572,3	320,2	122,8	114,4	68,1	15,1	252,1	62,5	73,6	95,8	20,2
2013	669,9	421,7	148,9	135,3	120,1	17,4	248,2	56,7	53,5	129,3	8,7
2014	675,1	365,4	154,7	123,2	91,3	19,2	279,7	75,1	66,6	126,9	10,9

* Джерело: складено за [18]

Представлені дані таблиці 2 свідчать про те, що у 2014 р. валютний клієнтський портфель зменшився на більше, ніж на 1/3 (11440 млн грн.) У результаті девальвації національної валюти, обсяг залишків клієнтських коштів в іноземній валюті збільшився майже на ¼ (59018 млн грн.) та станом на 01.01.2015 складав 305127 млн грн. Частка коштів, залучених в іноземній валюті, в сукупному клієнтському портфелі є значною та складає 45,57 %.

Позитивним у розвитку вітчизняної банківської системи повинно стати те, що вона набуває ознаки соціальної орієнтації, зростання довіри до неї з боку населення. Попри це, станом на 01.07.2015 спостерігається зменшення залишків на рахунках фізичних осіб з початку року на 10,7% – до 175,1 млрд грн. Натомість обсяг депозитів юридичних осіб у національній валюті з початку року збільшився на 6,1 % – до 180,2 млрд грн.

Слід відмітити, що реалізація кредитної політики банків базується на реальній сумі коштів, що спрямовуються на забезпечення кредитної діяльності. Мобілізація і концентрація вільних грошових коштів в економіці – пріоритетна функція і економічний базис в діяльності банків. Від обсягу мобілізованих і сконцентрованих банками коштів залежить кількість коштів, які, в основному, шляхом надання кредиту та інших активних операцій, будуть залучені у процес відтворення. При цьому, констатуємо, що залишки за кредитами в національній валюті зменшилися з початку 2015 року на 10,6% – до 485,2 млрд грн., у тому числі юридичних осіб – на 11,3% – до 386,8 млрд грн., фізичних осіб – на 8,0% – до 98,5 млрд грн.

З метою більш об'єктивної і всебічної оцінки ресурсного потенціалу банків, автором запропоновано систему показників на основі яких доцільно визначати достатність ресурсного потенціалу та можливості для здійснення інвестиційної діяльності (табл. 3).

Як свідчать дані таблиці 3, капітальна стійкість банків за показниками надійності, захищеності активів власним капіталом, співвідношення статутного і балансового капіталу, співвідношення зобов'язань і капіталу, співвідношення капіталу і депозитів відповідають рекомендованим значенням. Зазначене дає підстави стверджувати про те, що банки України реалізують заходи щодо підвищення їх капітальної стійкості. Проте, коефіцієнти фінансового важеля та мультиплікатору капіталу не відповідають рекомендованому значенню, що свідчить про неспроможність банків залучати кошти на фінансовому ринку та покривати ризики власними коштами, пов'язаними із проведенням активних операцій.

У банківському секторі в цілому за 2014 р. власний капітал скоротився до розміру 148 млрд. грн., або на 23% (у 2013 р. зростання капіталу в обсязі 22 млрд. грн., або на 13%). Чим більший розмір власного капіталу, тим надійнішим (за інших незмінних умов) є банк.

Відплив банківських пасивів у 2014 р. автоматично призводив до скорочення активів. Станом на 01.01.2015 р. активи банків становили 1,3 трлн. грн., що на 3% більше, ніж рік тому. Проте, зазначене зростання відбулося виключно за рахунок переоцінки валютної частки активів у результаті зміни курсу національної валюти. Реально гривневі і валютні активи скорочувалися.

Таблиця 3

Динаміка показників, що характеризують інвестиційні можливості банків за період 2010-2014 рр., %*

Показники	Рекомендова-ні значення	01.01.2011	01.01.2012	01.01.2013	01.01.2014	01.01.2015	01.07.2015
Коефіцієнт надійності	≥5%	33,21	31,58	29,89	28,80	48,89	21,49
Коефіцієнт фінансового важеля, одн.	1:20	5,84	5,78	5,66	5,64	7,90	7,94
Коефіцієнт участі капіталу у формуванні активів	≥ 10%	20,83	18,90	18,06	18,26	15,60	13,06
Співвідношення статутного і балансового капіталу	15-50%	105,90	110,53	103,48	96,18	121,70	129,35
Коефіцієнт рівня капіталу у пасивах банку	10-15%	14,62	14,75	15,02	15,07	11,24	11,18
Коефіцієнт співвідношення зобов'язань і капіталу	70-80 %	85,38	85,25	84,98	84,93	88,76	88,82
Коефіцієнт захищеності власного капіталу	≥25%	28,72	25,34	23,50	20,81	25,52	23,93
Коефіцієнт мультиплікатора капіталу, одн.	12-15	6,46	6,13	6,43	6,90	7,31	6,91
Співвідношення капіталу до депозитів	12-15 %	33,21	31,58	29,89	28,80	48,89	21,49
Коефіцієнт співвідношення кредитів та депозитів	60-70 %	57,16	61,66	70,17	73,88	66,20	69,19
Коефіцієнт активності залучення строкових депозитів	80-85 %	27,80	29,56	33,88	35,64	32,02	29,27
Рівень депозитів у зобов'язаннях	зростання	51,45	54,42	59,29	61,59	57,53	58,59
Коефіцієнт активності використання строкових депозитів у кредитний портфель	зростання	50,41	52,20	60,99	63,59	52,12	39,04
Коефіцієнт ресурсної ліквідності зобов'язань	-	112,20	112,91	113,52	114,00	109,42	114,33
Співвідношення акціонерного капіталу та залучених коштів	≥ 20 %	35,17	34,90	30,92	27,70	59,51	27,79
Коефіцієнт використання депозитів	≥ 70 %	50,88	57,40	64,55	71,54	50,65	74,43
Коефіцієнт інвестиційної активності	-	6,76	5,33	4,89	6,62	7,01	7,35

* Джерело: складено за [16; 18; 19, с. 481-484]

З першого погляду, зростання активів окремого банку протягом звітного періоду свідчить про розвиток установи, розширення активно-пасивних операцій і є запорукою відповідного зростання процентних доходів та прибутку. Проте механічне збільшення портфеля активів ще не гарантує адекватного зростання прибутковості банку, про що свідчить коефіцієнт активності використання строкових депозитів у кредитний портфель, який має тенденцію до зниження.

Висновки і перспективи. Таким чином, аналіз звітних даних по банківській системі в цілому та в розрізі окремих банків дає змогу визначити такі ключові проблеми, що були актуальними з точки зору достатності ресурсного потенціалу банків України: відплив залучених коштів, у першу чергу, вкладів населення; відповідне скорочення активів, зокрема, наданих кредитів; погіршення якості кредитного портфеля; зниження рівня капіталізації банківської системи; посилення залежності банківських установ від коливань валютних курсів; збереження диспропорцій у структурі активів, залучених коштів, капіталу значної кількості банків.

До основних напрямів забезпечення достатнього рівня ресурсного потенціалу банків слід віднести: впровадження у перспективі нових вимог щодо достатності капіталу та платоспроможності банків відповідно до принципів Базеля III та інших вимог ЄС; подальше посилення контролю за операціями банків з пов'язаними особами; посилення захисту прав кредиторів та підвищення інвестиційної привабливості банківського сектору шляхом ініціювання законодавчих змін; законодавча заборона дострокового розірвання депозитних угод та інші заходи, спрямовані на залучення у банківську систему додаткових пасивів та загальне оздоровлення економіки, що дасть змогу банкам зменшити витрати на формування страхових резервів і вийти на рівень беззбитковості.

Для реалізації визначених напрямів за необхідне є:

- по-перше: з'ясування реальної якості активів на балансі українських банків за рахунок проведення діагностичного обстеження; як один із найбільш пріоритетних механізмів капіталізації банків, необхідне злиття та приєднання комерційних банків, які можуть використовуватися також для відновлення платоспроможності окремих банків; мінімізація витрат для платників податків при капіталізації банків, які мають його недостатній рівень; створення спеціального фонду для рекапіталізації системних банків, подальше функціонування яких визнано доцільним; створенням умов для залучення в банківську систему коштів із зовнішніх ринків як для збільшення власного капіталу банків, так і через боргові інструменти; підвищення відповідальності позичальників за надання в банки або кредитні бюро недостовірної інформації [21, с. 293];

- по-друге, розробка виваженої депозитної політики банків. Вітчизняні банки повинні на постійній основі здійснювати пошук удосконалених методів та інструментів управління депозитними банківськими продуктами, виходячи з того, що клієнт в першу чергу цінить надійність банку, що повинно бути відображено в його рекламній продукції з урахуванням специфіки вітчизняної економіки та ментальності населення. З метою удосконалення зазначеного процесу вважаємо за доцільне: введення диференційованих норм до капіталів банків, що приймають строкові вклади від фізичних осіб; фонд гарантування вкладів фізичних осіб повинен підвищити диференціацію ставок збору по валютних та гривневих депозитах; ініціювання прийняття законодавчих норм щодо перегляду

положень дострокового розірвання депозитних договорів; у межах проектів поширення фінансової грамотності, за необхідне є проведення інформування громадян про переваги депозитів; альтернативою ощадним вкладам (але не заміщенням) повинні стати додаткові типи депозитів, які заохочують довгострокові заощадження у гривні [21];

– по-третє, значущою характеристикою депозитів населення як джерела банківських ресурсів є їх «розпорошеність» серед багатьох вкладників, що істотно розрізняються за рівнем доходів, по віковій, статевій і територіальній ознакам, соціальному положенню і професійній приналежності, що значно підвищує рівень диверсифікованості банківських ресурсів у порівнянні з депозитами юридичних осіб. Змінюючи величину процентних ставок, банк має можливість залучати ресурси із заданими характеристиками термінів і валюти;

– по-четверте, удосконалення комунікаційної політики банку з використанням мерчандайзингу. Мерчандайзинг у сфері депозитної діяльності вирішує наступні завдання: удосконалення асортименту депозитних продуктів у відповідності із попитом і пропозицією існуючих та потенційних клієнтів; контроль за якістю надання депозитних послуг з точки зору швидкості, зручності, мобільності, можливості надання додаткових супроводжувальних послуг, а також культури обслуговування; забезпечення наявності в асортименті продуктів, на які існує попит на ринку та постійне його оновлення відповідно до зростаючих потреб клієнтів; проведення аналізу цінової стратегії банків-конкурентів та надання рекомендацій щодо оптимальної цінової політики на депозитні продукти і послуги; планування ефективного розташування точок продажу банківських продуктів (філій, відділень банку).

Список використаних джерел

1. Амели Т. Введение в банковское дело [Текст] / Т. Амели, Г. Асхауэр, Р. Фусс. – Т.1. – 1997. – 628 с.
2. Долан Дж. Эдвин Деньги, банковское дело и денежно-кредитная политика [Текст] / Эдвин Дж. Долан, Розмари Дж. Кэмпбелл, Колин Д. Кэмпбелл. – Санкт-Петербург: «САНКТ-ПЕТЕРБУРГ ОРКЕСТР», 1994. – 448 с.
3. Роуз Питер С. Банковский менеджмент [Текст] / Роуз Питер С. [пер. с англ.]. – М.: Дело, 1995. – 768 с.
4. Синки Дж. мл. Управление финансами в коммерческих банках [Текст] / [пер. с англ. 4-го перераб.изд. ; под ред. Р.Я. Левиты, Б.С. Пинскера. М.: 1994, Catallaxy. – 820 с.
5. Банковское дело: управление и технологии: Учебник [Текст] / под ред. Т. М. Тавасиева.– 3-е изд. перераб. и допол.– М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2012. – 664 с.
6. Куликов Н.И. Банковские ресурсы, их формирование и эффективное использование: монография [Текст] / Н.И. Куликов, Н.П. Назарчук. – Тамбов: Издательство ФГБОУ ВПО «ТГТУ», 2014. – 108 с.
7. Тихиморва Е.В. Клиентоориентированный подход банков как условие инновационного роста [Текст] / Е.В. Тихомирова / Деньги и кредит. – 2014. – №1. – С. 51-56.
8. Усоскин В. М. Современный коммерческий банк: управление и операции[Текст] / В.М. Усоскин. – М.: «ВСЕ ДЛЯ ВАС», 1993. – 328 с.
9. Аржевітін С. Сукупні заощадження населення в умовах державного регулювання ресурсного потенціалу банків України [Текст] / С. Аржевітін //Економіст. – 2010. – №10. – С. 20-23.
10. Єгоричева С. Інноваційний потенціал банку як фактор вибору стратегії розвитку [Текст] / С. Єгоричева // Вісник Національного банку України. – 2009. – № 10. – С. 20-23.

11. Зверяков М.І. Про зміну моделі економічного розвитку [Текст] / М.І. Зверяков // Економіка України. – 2015. – №6. – С. 41-50.
12. Коваленко В. В. Функціональна достатність ресурсного потенціалу банків: методи оцінювання та напрями забезпечення : монографія [Текст] / В.В. Коваленко, Ж. І. Торяник. – Київ : УБС НБУ, 2010. – 158 с.
13. Копилук О. І. Застосування комплексного підходу в управлінні ресурсним потенціалом банку [Текст] / О.І. Копилук, О.М. Музичка // Формування ринкових відносин в Україні. – 2008. – № 6. – С. 101-106
14. Омелянович А.О. Формування банківських ресурсів з урахуванням трансформаційних процесів: монографія [Текст] / А.О. Омелянович, А.П. Вожжов, В.С. Коверза. – Донецьк, 2013. – 281 с.
15. Савлук С. М. Шляхи прискорення капіталізації банків України [Текст] / С. М. Савлук // Актуальні проблеми економіки. – 2013. – № 4. – С. 232-238.
16. Основні показники діяльності банків України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=36807&cat_id=36798.
17. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо запобігання негативного впливу на стабільність банківської системи / Закон України, прийнятий Верховною Радою України від 04.07.2014 № 1586-VII. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1586-18>.
18. Дані фінансової звітності банків України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=64097.
19. Зверяков М. І. Управління фінансовою стійкістю банків: навчальний посібник [Текст] / М. І. Зверяков, В. В. Коваленко, О. С. Сергеева. – Одеса: Атлант, 2014. – 484 с.
20. Коваленко В.В. Трансформаційні напрями розвитку банківської системи України [Текст] / В.В. Коваленко // Економічний форум. – 2015. – №2.– 2015.– С. 286-295.
21. Коваленко В.В. Депозитна політика банків України: реалії та розвиток на майбутнє [Електронний ресурс] / В.В. Коваленко // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2015. – №4. – Режим доступу: <http://global-national.in.ua/issue-4-2015>.

References

1. Ameli, T., Ashaujer, G., & Fuss, R. (1997). *Vvedenie v bankovskoe delo* [Introduction to banking]. Moscow, Russia: Science.
2. Dolan, Dzh. Jedvin, Kjemppbell, Dzh. Rozmari, & Kolin, D. Kjemppbell (1994). *Den'gi, bankovskoe delo i denezhno-kreditnaja politika* [Money, banking and monetary policy]. Sankt-Peterburg, Russia :«SANKT-PETERBURG ORKESTR».
3. Rouz, Piter S. (1995). *Bankovskij menedzhment* [Bank management]. Moscow, Russia: Business.
4. Sinki, Dzh. ml. (1994). *Upravlenie finansami v kommercheskih bankah* [Management by finances in commercial banks]. Moscow, Russia: Catalaxy.
5. Tavasiev, T. M. (2012). *Bankovsoe delo: upravlenie i tehnologii* [Bank of business: management and technologies]. Moscow, Russia: JuNITI-DANA.
6. Kulikov, N.I., & Nazarchuk, N.P. (2014). *Bankovskie resursy, ih formirovanie i jeffektivnoe ispol'zovanie* [Bank resources, their forming and effective use]. Tambov, Russia: Publishing House FGBOU VPO "TGTU".
7. Tihimorva, E.V. (2014). Klientoorientirovannyj podhod bankov kak uslovie innovacionnogo rosta [Customer-oriented approach of banks as a condition for innovative growth]. *Money and credit*, 1, 51-56.
8. Usoskin, V. M. (1993). *Sovremennij kommercheskij bank: upravlenie i operacii* [Modern commercial bank: management and operations]. Moscow, Russia: «VSE DLJa VAS».
9. Arzhevitin, S. (2010). Sukupni of zaoshhadzhennja naselennja v umovah derzhavnogo reguljuvannja resursnogo potencialu bankiv of Ukrai'ny [Combined economies of population in the conditions government control resource potential of banks in Ukraine]. *Economist*, 10, 20-23.
10. Jegorycheva, S. (2009). Innovacijnyj potencial banku jak faktor vyboru strategii' rozvytku [Bank's innovation potential as a factor of choosing the development strategy]. *Visnyk of the National Bank*, 10, 20-23.

11. Zverjakov, M.I. (2015). Pro zminu modeli ekonomichnogo rozvytku [On a change of the model of economic development]. *Economy of Ukraine*, 6, 41-50.
12. Kovalenko, V. V., & Torjanyk, Zh. I. (2010). *Funkcional'na dostatnist' resursnogo potencialu bankiv: metody ocinjuvannja ta naprjamy zabezpechennja* [Functional sufficientness of banks resource potential: evaluation methods and directions to providing]. Kyiv, Ukraine: UBS NBU.
13. Kopyljuk, O. I., Muzychka, O. M. (2008). Zastosuvannja kompleksnogo pidhodu v upravlinni resursnym potencialom of banku [Application of complex approach in the management of bank]. *Forming of market relations in Ukraine*, 6, 101-106.
14. Omeljanovych, A.O., Vozhzhov, A.P., & Koverza, V.S. (2013). *Formuvannja bankivs'kyh resursiv z urahuvannjam transformacijnyh of procesiv* [Forming of bank resources taking into account transformation processes]. Ukraine: Donec'k.
15. Savluk, S. M. (2013). Shljahy pryskorennja kapitalizacii bankiv Ukraïny [The ways of accelerating of Ukraine's banks capitalization]. *Actual problems of economics*, 4, 232-238.
16. National bank of Ukraine. Avitable at http://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=36807&cat_id=36798.
17. Verkhovna Rada of Ukraine. Avitable at <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1586-18>.
18. National bank of Ukraine. Avitable at http://bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=64097.
19. Zverjakov, M. I., Kovalenko, V. V., Sergejeva, O. S. (2014). *Upravlinnja of finansovoju stijkistju bankiv* [Management of banks financial firmness]. Odesa, Ukraine: Atlant.
20. Kovalenko, V.V. (2015). Transformacijni naprjamy rozvytku bankivs'koi systemy Ukraïny [Transformation directions of development of banking system of Ukraine]. *Economic forum*, 2, 286-295.
21. Kovalenko, V.V. (2015). Depozytna polityka bankiv Ukraïny: realii ta rozvytok na majbutnje [Deposit activity of banks of Ukraine : realities and development for the future]. *Global and national problems of economy*, 4, 834-837.

